Milletlerarası Örgütler

Örgütlenmenin Nedenleri

Nasıl ki iç hukukta insanların tek başına başaramayacakları işleri dernek, vakıf veya devlet tüzel kişiliği altında yürütme amacı varsa; uluslararası örgütlerde de teknik, askeri, siyasi açıdan bir araya gelmek suretiyle devletlerarasında bir işbirliği geliştirmeye çalışılmıştır.

İlk örgütlenme girişimlerinde egemenlikten taviz verilmediği görülür. Daha çok işbirliği noktasında teknik işbirliği dediğimiz;

Evrensel posta tşk. Demiryolları birliği gibi örgütler kurulmuştur.

Devletler bakmışlar ki biz biraz olsun egemenliğimizden taviz verelim diyorlar ve Milletler Cemiyeti kuruluyor.

İlk siyasi, evrensel örgütlenme 1.Dünya Savaşı sonucu ortaya çıkan Milletler Cemiyeti(cemiyet-i akvam)dir. Bu milletler cemiyeti büyük yankı uyandırmış ama uyandırdığı kadar sonuç doğuramamış. Çünkü:

1- 1914'te Wilson tarafından ortaya atılan 14 ilkeden birisi olarak kabul edilmesine rağmen Milletler Cemiyeti ABD senatosunda reddedilmiştir.
2- Milletler Cemiyeti'ni devletler hür iradeleriyle kabul etmemişlerdir. Galip devletlerin mağlup devletlere empoze ettiği bir metin olarak karşımıza çıkmaktadır. Barış antlaşması sonrası kabul edilen ve barış antlaşması bir zorlama antlaşmadır.
   Türkiye açısından Sevr antlaşmasının bir ekiydi Milletler Cemiyeti Misakı ama TC Sevr'i kabul etmedi. Türkiye o nedenle uzun süre Milletler Cemiyetine üye olmaktan çekinmiştir.
   Sevr antlaşması Yunanistan için yürürlüğe girdi. Yunanlılar Miletler Cemiyetine üye oldu biz olmadık.
3- Bu antlaşma savaşı yasaklamamıştır. Savaşı 1928 Briand Kellog Misakı ile yasaklanıyor. Ancak bunun Milletler Cemiyeti ile olması gerekiyordu diyorlar. Milletler Cemiyeti sadece savaşı geciktirmiştir. Bu nedenle 1939'da Milletler Cemiyeti Misakı fiilen; kendisinin 1945'te genel konseyinin BM örgütünün 1946'da almış olduğu kararlarla Milletler Cemiyeti Misakı hukuken sona ermiştir.

Örgütlerin Devletlerden Farkı

- Örgütler devletler tarafından kurulur. Ama kendilerini oluşturan devletten ayrı bir tüzel kişiliğe sahiptir. Ama bu tüzel kişilik, devlette olduğu gibi geniş kapsamlı, mutlak değil türevsel bir tüzel kişiliktir. Devletlerin iradelerinden kaynaklanan bir tüzel

kişiliktir. Örgütlerin kuruluşu onlara kişilik veren bir uluslararası antlaşmayla olmaktadır. Bu antlaşmayla da örgütlerin tüzel kişiliklerinin sınırları çizilir; o nedenle türevseldir. (Örgütlerin türevsel olması önemli)

- Devlet gibi ülkeleri, insan toplulukları yoktur. Örgütlerin en az iki organı olmak zorunda biri karar organı diğeri yürütme organı ve bu organlar çalışacak kişiler de üye devletlerde bulunan gerçek kişiler olmalıdır ki bunlara uluslararası memur denir.

Uluslararası Örgütler; Antlaşma akdetme ve uluslararası sorumluluğa sahip olmak zorundadırlar. Yoksa onların tüzel kişiliğinden bahsedemeyiz.
Uluslararası sorumluluk yani ortaya çıkan zararları giderme yükümlülüğü olmalıdır.
1948-49 Filistin-İsrail çatışmasında Filistin bir diplomatı İsrail'e gönderiyor ve İsrail de bu diplomatı öldürüyor. İşte bu öldürme olayı nedeniyle BM'den manevi ve maddi tazminat isteyebilirim.
Uluslararası Örgütleri hükümetlerarası ve hükümet dışı örgütler olarak sınıflandırdığımızda uluslararası örgütler hükümetlerarası örgütlere girer. Bunların tüzelkişiliği vardır, antlaşma yapabilirler, uluslararası sorumluluğu vardır. Hükümet dışı örgütlerin de tüzelkişiliği yok, antlaşma akdedemezler, uluslararası sorumluluğu yoktur. Amaçları seslerini duyurmaktır. Mesela ''Greenpeace''

Örgütler devletlerden ortaya çıkar ve devletlerden bağımsız diyoruz ama devletlerden tamamen bağımsız değildirler. Vergi ve mali yükümlülükleri devletlerden karşılarlar.

Uluslarüstü Örgütler (AB)

AB'ye girerken İngiltere 2 defa red yedi ve uzun uğraşlar sonucu 1971'de katıldı. 2007 Lizbon Antlaşmasıyla AB'ye üye devletlerin çekilme hakkı tanındı.
Bu da devletlerin egemenliğine en az zararı verecek şekilde yapılmaya çalışılması gerekmektedir.

AB kurucu belgesi Avrupa Kömür Çelik Topluluğu Antlaşması(paris antlaşması) (1952)dır. 50 yıl süreyle kurulmuş; 50 yıl doldu 50 yıl sonunda bu antlaşma yürürlülükten kalktı sona erdi. Dolayısıyla Uluslararası Kömür Çelik Toplululuğu adı altındaki Uluslararası Örgütler de sona erdi.

Balkan Paktı da bir zaman sonra fonksiyonlarını ifa edememesi üzerine devletler antlaşmayı lağvettiler ve örgütün sona erdirme yoluna gittiler.

Birleşmiş Milletler Kuruluş Çalışmaları

14 Ağustos 1941'de ABD bşk. Roosevelt ile İngiltere başbakanı Churchill ''Atlantik Bildirisi'' yayımladılar. Wilson ilkelerine benzetilir ama ondan farklıdır. Milletler Cemiyetinden bahsedilmemektedir bu bildiride. Yeni bir örgüt kurulma gerekliliği vurgulanıyor.
1 Ocak 1942'de BM bildirisi adı altında 26 devlet bir araya gelerek Washington'da yeni bir bildiri imzaladılar. BM bildirisi olarak adlandırılacak bu bildiri yeni bir uluslararası örgütün kurulmasının ilk temellerini ortaya atmıştır denilmektedir.
Daha sonra ABD, Sovyetler Birliği, Çin, İngiltere 30 Ekim 1943'te Moskova'da ''4 millet beyannamesi bildirisi''ni imzaladılar. Fransa da bu bildiri içerisinde ama Almanya işgali altında olduğundan Fransız temsilci toplantıya gelemiyor.
7 Ağustos 1944'te Dumbarton Oaks'ta yine bu 4 devlet arasında gizli görüşmeler yapılıyor.
9 Ekim 1944'te Dumbarton Oaks projesi dünya kamuoyuna açıklanıyor.
Sürekli Üyeler Yalta Konferansı'nda bir araya geliyor. Yapılan görüşmelerde 5 büyüklere veto yetkisi tanınmak suretiyle 25 Nisan 1945'te ABD'de BM antlaşmasını hazırlama kararı alınıyor. BM antlaşması San Francisco Konferansı'nda 51 kurucu üye tarafından kabul ediliyor. 2 devlet federe devlet olduğundan antlaşma yapma yetkileri vs. tartışmalı. Polonya görüşmelere katılmasa da asli kurucu olarak kabul ediliyor.
San Francisco Konferansı görüşmeleri neticesinde 26 Haziran 1945'te BM antlaşması oybirliğiyle kabul ediliyor. 24 Ekim 1945'te de yürürlüğe giriyor.
BM antlaşması 111 madde ve 70 maddelik uluslararası adalet divanı statüsü bulunmaktadır. BM antlaşmasına taraf olanlar ''ipso facto(kendiliğinden) gereği uluslararası adalet divanı statüsüne de taraftırlar.
BM antlaşmasına taraf olmadan da milletlerarası adalet divanı statüsüne üye olabilir bir devlet. Güvenlik konseyi şartları belirler. Genel kurul kabul eder.

Örgüte Üyelik

51 kurucu üye ama şu anda 194 üye diyoruz. 143 devlet hangi şartlara dayanarak BM'e üye olabildi ?
Bu şartlar BM antlaşması 4. Maddede yer alır. Bu şartları taşıyan devletler örgüte üye olabilir:

- Barışsever bir devlet olmak
- Antlaşma yükümlülüğünü kabul etmek
- Bu yükümlülüğü yerine getirebilme yeteneği olmak

Bu şartlar doğrultusunda, güvenlik konseyinin tavsiyesi (9/15 oy) ve Genel Kurulun 2/3 kabul oyuyla bir devlet BM'e üye olabilir.
Devletler eğer bu 4. Maddedeki şartları kaybederse ne olacak ?
Yani bir devlet BM'e üye oldu bu şartları yerine getirerek sonra diyelim ki barışsever devlet olmaktan vazgeçti. O zaman ilk önce BM antlaşması 5. Maddeye göre o devletin üyeliği askıya alınır. Aynı tutuma devam edilir bir düzelme göstermezse 6. Maddeye göre üyelikten çıkarılır. Hem askıya alma hem de üyelikten çıkarma 2/3 oy çoğunluğu gerekir.
Antlaşmada düzenleme olmamasına rağmen devletler kendi rızasıyla antlaşmadan çekilebileceği düzenlenmiş bulunmaktadır.

BM Organları

A) Genel Kurul

15 üye var 5 üye sürekli veto yetkisine sahip
Kararları tavsiye niteliğinde bağlayıcı değil bu nedenle. İcraî karar alma yetkisine sahip değildir. Genel Kurul kararları tavsiye niteliğinde olup bağlayıcı olmaması tartışmalara neden olmuş. Çünkü BM antlaşması 2/1 de bulunan devletlerin egemen eşitliği ilkesinin sağlandığı tek organ kararları bağlayıcı olmadığı için adaletsizlikler de olabiliyor. Genel Kurulun Güvenlik Konseyiyle beraber hareket edebileceği düşünülmüş ama şimdiye kadar bu gerçeklememiş.
Sadece Genel Kurul'un yetkisi olmamasına rağmen müdahalede bulunduğu olay: Kore Olayı (1950)
Genel Kurul kararları oy çokluğuyla(toplantıya katılanların salt çoğunluğu/ yarıdan bir fazla) alınır. Ama önemli kararlar 2/3 çoğunlukla alınır.
Yılda 1 kez toplanırlar ama olağanüstü durumlarda da toplanma yetkileri vardır.

B) Güvenlik Konsey

İcrai karar alma yetkisi vardır.
Önceleri 11 üyeydi 1963'ten itibaren 15 üye(10 tanesi geçici 2 yıllığına; 5 tanesi sürekli üye)

Geçici üyelerde karar vermede çoğunluğun dediği olur. Ama sürekli üyelerden herhangi bir tanesi bile reddederse karar alınamaz.
7. bölüm hükümlerine göre bir devlet ile ilgili karar alınıyorsa o devlet oylamaya katılamıyor.
Güvenlik konseyi kararları genelde 9/15 oy çoğunluğuyla kabul edilir. (5 daimi üyenin kesin kabul etmesi şartıyla)
Adalet divanı hakimlerinin seçilmesinde 8/15 oy çokluğuyla kabul edilir.
Güvenlik konseyi barış ve güvenliği sağlamak için uyuşmazlıkları çözülmesinde ve kuvvet kullanmada yaptırım uygulamada temel organ olarak karşımıza çıkmaktadır.

C) Ekonomik ve Sosyal Konsey

3 yıl için seçilen 54 üye devletten oluşur. BM antlaşması 62. maddede bu organın görevleri belirtilmektedir. 62.madde gereğince eğitim, kültür, sağlık gibi alanlarda inceleme araştırma yapabilir. Bunlarla ilgili sorun olduğunda genel kurula, örgüt üyelerine, uzman kuruluşlara tavsiyelerde bulunmaktadır.
Özellikle insan hakları ve temel özgürlüklere ilişkin tavsiyelerde bulunup genel kurula antlaşma tasarıları hazırlıyor.
Bu ekonomik ve sosyal konsey tarafından 10 Aralık 1948'de İHEB

Genel Kurul'a sunup kabul edilmiş.

D) Vesayet Konseyi

Dünyada vesayet altında ülke kalmadığı için fiilen sona ermiştir.

E) Milletlerarası Adalet Divanı

Devletlerarası uyuşmazlıkları çözer. Karar eğer yargı yetkisini kabul ederse kararı uygulamak zorundalar; uygulamazlarsa güvenlik konseyi kararın uygulanması için her türlü tedbiri alabilir.
15 hakimden oluşur. 5 sürekli devletin kesin hakim olduğu(böyle bir zorunluluk yok ama o şekilde oluyor çünkü seçilecek hakim hem genel kurul hem de güvenlik konseyinden oy çoğunluğu almak zorunda) Mahkemede bir devletin birden fazla vatandaş hakim olamaz.
Görev süreleri 9 yıl ama her hakimin görev süresi aynı anda sona ermemesi için 5 hakim 3 yıllığına, 5 hakim 6 yıllığına, 5 hakim 9 yıllığına seçilmiştir.

F) Genel Sekreterlik

Yürütme organı gibi organların çalışması için görev yapar. Genel kurul ve güvenlik konseyi seçer.
Devlet tecrübesinde önemli isimler seçilir.(içişleri, başbakan gibi)

BM antlaşması 99. Madde: Önemli konularda güvenlik konseyinin dikkatini çekebilir. Bosna Hersek soykırımında genel sekreterlik bu yetkisini kullanabilirdi ama kullanmadı.